

Recenzja

pracy doktorskiej mgra Pawła Janasa

nt. „Początki i rozwój pływania w Polsce do wybuchu II wojny światowej (ss. 538)

napisanej pod kierunkiem dr hab. prof. AWF Ewy Kałamackiej

W zakresie historiografii kultury fizycznej były i są podejmowane prace dotyczące początków i rozwoju poszczególnych dziedzin sportu w Polsce. Dysertacja doktorska Pana mgra P. Janasa, odnosi się do genezy i rozwoju pływania w Polsce do wybuchu II wojny światowej. Jest to problem badawczy, który w pewnym zakresie został opracowany, m.in. praca doktorska M. Tuliszki, *Rozwój sportu pływackiego w Polsce w latach 1919-1939, praca doktorska (WSWF Poznań), Poznań 1970*. Z tego względu we wstępie pracy należało w sposób szczegółowy przedstawić stan badań w odniesieniu do dziejów pływania w Polsce do 1939 r. Pan Magister powinien ukazać, m.in. – co zostało zawarte w pracy doktorskiej M. Tuliszki (oraz w zakresie pozostałych prac M. Tuliszki). Jakie są Jego ustalenia (M. Tuliszki) na temat sportu pływackiego w Polsce w okresie międzywojennym. We wstępie pracy – w zakresie stanu badań zostały wymienione publikacje podejmujące problematykę pływania w Polsce do 1939 r., jednak brak jest analizy treści publikacji – co wnoszą do stanu wiedzy nt. pływania w Polsce do 1939 r. Szerzej należałoby wykorzystać publikacje dr T. Drozdek-Małolepszej, odnoszące się do sportu kobiet w Polsce w okresie międzywojennym, m.in.: T. Drozdek-Małolepsza: *Pływanie kobiet w Polsce w latach 1919–1939*. w: M. Gizowski (red.): *Nadwiślański Rocznik Historyczno-Społeczny, t. I Rok 2005–2007*. Gdańsk 2008, s.113-120. Rozwiązaniem tej kwestii, byłyby nowe ustalenia w zakresie kwerendy źródeł dokonane przez Autora dysertacji doktorskiej, w odniesieniu do źródeł pierwotnych.

Konstrukcja pracy ma charakter mieszany (chronologiczno-rzeczowy). Pierwsze cztery rozdziały – w układzie chronologicznym odnoszą się do dziejów pływania do 1918 r. (ze szczególnym uwzględnieniem Polski). Sześć kolejnych rozdziałów – w układzie rzeczowym – dotyczy różnych aspektów rozwoju pływania w Polsce w latach 1922-1939. Rozdział jedenasty odnosi się do higienicznych aspektów pływania. Z pozycji recenzenta, sugerowałbym korektę tytułu rozdziału trzeciego na następujący: *Początki i dzieje pływania w Polsce do 1795 r*. Należy dokonać (sugestie recenzenta) poprawy struktury pracy w odniesieniu do pływania w Polsce w okresie międzywojennym. Ze spisu treści rozprawy

doktorskiej wynika, iż pływanie w Polsce w latach 1918-1921 nie istniało. Proponowałbym zmianę struktury rozdziału piątego dysertacji doktorskiej na następującą:

Rozdział V. Uwarunkowania rozwoju sportu pływackiego w Polsce w latach 1918-1939.

1. Sytuacja społeczno-gospodarcza Polski w latach 1918-1939 (zarys problematyki)
2. Początki pływania w Polsce po zakończeniu I wojny światowej (1918-1921)
3. Uwarunkowania prawno-organizacyjne i materialno-finansowe
4. Działalność okręgowych związków sportowych
5. Kadra szkoleniowa, pedagogiczna, sędziowska i aktywność społeczna

Należy również przemyśleć kolejność i strukturę rozdziałów od szóstego do dziewiątego. Dla przejrzystości, kolejny rozdział szósty, należałoby poświęcić upowszechnianiu pływania i pływaniu rekreacyjnemu; siódmy rozdział - współzawodnictwu w zakresie pływania na szczeblu regionalnym (m.in. okręgowym); ósmy rozdział – współzawodnictwu w zakresie pływania na szczeblu ogólnopolskim; dziewiąty rozdział – współzawodnictwu w zakresie pływania na szczeblu międzynarodowym.

Praca składa się ze wstępu, jedenastu rozdziałów, zakończenia, spisu tabel, spisu rysunków (wykresów), spisu rycin (ilustracji i zdjęć) oraz bibliografii. W spisie treści brak jest indeksu nazwisk. Autor pracy zamieścił indeks nazwisk na stronach 527-538. Bibliografię należałoby umieścić po zakończeniu pracy. Dysertacja doktorska nie zawiera wykazu skrótów.

We wstępie rozprawy doktorskiej brak jest sformułowanego celu pracy wraz z jego uzasadnieniem. Nie zostały przedstawione ramy chronologiczno-terytorialne opracowania. Recenzent przedstawił uwagi w zakresie analizy stanu badań. W zakresie kwerendy źródeł Doktorant wykorzystał źródła archiwalne, źródła drukowane, źródła prasowe oraz źródła internetowe. Źródła pierwotne zostały uzupełnione o literaturę (publikacje i prace nieopublikowane). Badania źródłowe Autor przeprowadził w Archiwum Czartoryskich, Archiwum Uniwersytetu Jagiellońskiego, Archiwum Akt Dawnych w Warszawie, Centralnym Archiwum Wojskowym, Archiwum Państwowym w Krakowie. Warto zwrócić uwagę, iż Pan Magister nie przeprowadził kwerendy źródeł w Archiwach Państwowych w miastach, będących siedzibą Okręgowych Związków Pływania (w okresie międzywojennym), leżących na obszarze dzisiejszej Polski. Pozyskany materiał źródłowy byłby zapewne pomocny przy analizie źródeł dotyczących dziejów pływania w Polsce, głównie w okresie od

XIX w. po 1939 r. Elementem pozytywnym jest dość obszerna kwerenda czasopism (60 tytułów). Autor w dysertacji doktorskiej wykorzystał głównie materiały źródłowe z czasopism sportowych.

W zakresie wykorzystania metod badawczych, Autor pisze, „*Podstawową metodą zastosowaną przez autora była metoda bezpośredniego ustalania faktów i krytycznej analizy źródeł: wybranych archiwaliów, źródeł drukowanych, opracowań tematycznych, oraz przede wszystkim kwerendy prasy sportowej (w kilku miejscach zastosowano metodę porównawczą). Dzięki temu autor mógł śledzić rozwój sportu pływackiego <<u>źródła>, z ciekawością badacza i przyjemnością odczuwaną przez miłośników pływania*”. Rodzi się pytanie – czy to wszystkie metody badawcze zastosowane w dysertacji doktorskiej, czy nie występują inne – chociażby metoda syntetyczna. Końcowym elementem wstępu jest przedstawienie problemów badawczych. Problemy badawcze zostały przedstawione mało precyzyjnie, nie odzwierciedlają materiału zawartego w treści pracy.

W pierwszym rozdziale pracy została przedstawiona dziedzina aktywności fizycznej, jaką było pływanie przed powstaniem państwa polskiego. Rozdział interesujący, ciekawy, stanowiący dobre wprowadzenie do kolejnych części pracy.

Drugi rozdział dysertacji odnosi się do kształtowania nowożytnego spojrzenia na pływanie i rozwój sportu pływackiego w Europie do XX w. Z tytułu rozdziału wynika, iż cezurą końcową tej części pracy jest 1900 r. Autor zawarł materiał poświęcony pływaniu, wykraczający poza tę cezurę, podejmujący pierwsze dekady XX w. Doktorant powinien treść rozdziału dopasować do jego tytułu. Kolejny rozdział porusza zagadnienie pływania w Polsce w okresie do końca XVIII w. Z pozycji recenzenta zasugerowałem niewielkie zmiany w tytule rozdziału.

Czwarty rozdział pracy, dotyczący pływania na ziemiach polskich od końca XVIII w. do roku 1918 zawiera pięć podrozdziałów: Kraków – pierwszy ośrodek pływacki na ziemiach polskich; Lwów – miasto pierwszych sekcji sportów wodnych; Warszawa – pływanie w nurtach Wisły; Poznań – miasto i region przyjazny pływaniu; Śląsk – tradycje pływania sportowego. Materiał zawarty w tym rozdziale zawiera syntezę i „stara się systematyzować” dzieje pływania na ziemiach polskich (w głównych ośrodkach) w okresie zaborów i I wojny światowej. Autor, pominał omawianie pływania na części obszaru ziem polskich, m.in pisze, „*O pływackich początkach w innych regionach: na Wileńszczyźnie, Pomorzu, w Łodzi, mowa jest pokrótce przy okazji omawiania powoływania tam Okręgowych Związków Pływackich.*

Nie były to regiony ze znaczącymi tradycjami pływackimi, dlatego nie umieszczono ich w rozdziale IV". Pan Magister w tej części pracy powinien poruszać się w założonych cezurach chronologicznych. Błędem jest omawianie pływania w Polsce po roku 1918 r. Te treści powinny być w całości omówione w kolejnych rozdziałach, traktujących o pływaniu w Polsce w okresie międzywojennym.

Uwagi i sugestie dotyczące struktury rozdziału piątego, a także kolejności rozdziałów od szóstego do dziewiątego naniósł we wcześniejszym fragmencie recenzji (s.1-2). Wprowadzenie tej korekty w zakresie struktury (a także kolejności rozdziałów) treści dotyczących dziejów pływania w Polsce w okresie międzywojennym uczyniłoby pracę bardziej przejrzystą (zrozumiałą i jasny tok narracji, wywodów). Każdy kolejny rozdział wynikałby z poprzedniego. Zastrzeżenia recenzenta budzi fakt braku przedstawienia szerszej działalności poszczególnych okręgów pływackich. Pan Magister mógł wymienić kluby i towarzystwa prowadzące sekcje pływackie w poszczególnych okręgach. Bibliografia dysertacji zawiera Rocznik Sportowy z 1934 r., w którym takie informacje się znajdują. W rozdziale V został przedstawiony (część rozdziału) materiał poświęcony współzawodnictwu sportowemu. Dla uporządkowania pracy, treści te powinny być zawarte w rozdziałach odnoszących się do rywalizacji sportowej.

Rozdziały – dziesiąty i jedenasty, poświęcone motywom pływackim w sztuce międzywojennej oraz higienicznym aspektem pływania zawierają treści, które w sposób pozytywny uzupełniają całość pracy.

Zakończenie stanowi próbę podsumowania pracy oraz oceny przedstawionego zagadnienia. W recenzji zostały przedstawione uwagi i sugestie w odniesieniu do poprawnego sporządzenia problemów badawczych. Zakończenie nie powinno być tylko podsumowaniem pracy lecz także zawierać odpowiedzi na problemy badawcze zawarte we wstępie dysertacji. W tym miejscu należy przytoczyć jeden z problemów badawczych (s. 12): „kogo można uznać za <<asy>> pływactwa i jakie były pierwsze osiągnięcia polskich pływaków? Czy nie lepiej zastosować następujący problem badawczy. Jakie były osiągnięcia reprezentantów Polski na arenie międzynarodowej w pływaniu? Brak odpowiedzi na postawiony problem badawczy w zakończeniu.

Pozytywem dysertacji doktorskiej jest zamieszczenie tabel (73), wykresów, rycin (19) i fotografii (178). Tabele, wykresy i fotografie sprawiają, iż opracowanie jest bardziej przejrzyste. Przedstawienie w tekście tabel wymaga dwóch kwestii, tytułu tabeli oraz

przedstawienia źródła (w zakresie pełnego przypisu, Autor tego zadania nie wypełnia). Podobna uwaga odnosi się do wykresów (rycin). W zakresie fotografii, w odniesieniu do źródła podawany jest NAC. Zapewne Doktorant wykorzystał zasoby Narodowego Archiwum Cyfrowego. Powinien oprócz nazwy archiwum, podać również sygnaturę (do każdego zdjęcia). Przy źródłach internetowych, - w większości - nie podane są daty dostępu.

Praca jest dobrze zaopatrzona w przypisy. Pozytywem dysertacji jest ich znacząca liczba (1148), co jest walorem pracy. Warto zaznaczyć, iż w pracy znajduje się część odsyłaczy – przypisów źródłowych rozszerzonych, które nie tylko obejmują źródło, lecz rozwinięcie powołanych poglądów. Występują błędy w zapisie przypisów.

Mankamentem pracy jest brak podawania chociażby inicjałów imion przy nazwiskach osób (oczywiście tam gdzie jest to możliwe). Autor dysertacji doktorskiej nie realizuje tej kwestii.

Bibliografia nie została w całości przygotowana poprawnie. Powinna zostać podzielona na dwie części: A. Źródła; B. Literatura. W zakresie źródeł powinny zostać przedstawione źródła pierwotne, w odniesieniu do literatury – źródła wtórne. Układ bibliografii powinien być następujący:

A. Źródła

- I. Źródła archiwalne
- II. Źródła drukowane
- III. Prasa
- IV. Źródła internetowe

B. Literatura

- I. Publikacje
- II. Prace nieopublikowane

Prace doktorskie i magisterskie powinny zawierać pełny zapis bibliograficzny; np.

Tuliszka M., *Rozwój sportu pływackiego w latach 1919-1939 (praca doktorska)*, WSWF Poznań 1970.

W części odnoszącej się do literatury, przy rozdziałach w monografii oraz artykułach w czasopismach naukowych powinien być podany zakres stron. Część prac przedstawiona w ramach literatury (opracowania), posiada błędny zapis bibliograficzny. Podaję przykłady:

Jest:

Boruszczak M., *Baza sportowa we Lwowie w latach 1930-1939*, „Studia i Monografie AWF we Wrocławiu”, 1993, nr 37.

Powinno być:

Boruszczak M., *Baza sportowa we Lwowie w latach 1930-1939*, w: L. Szymański (red.), *Z najnowszej historii kultury fizycznej w Polsce*, Wrocław 1993, s. 143-145.

Jest:

Laskiewicz H., *Kultura fizyczna na Wileńszczyźnie w latach 1900-1937. Zarys monograficzny dziejów*, Szczecin 1998.

Powinno być:

Laskiewicz H., *Kultura fizyczna na Wileńszczyźnie w latach 1900-1939. Zarys monograficzny dziejów*, Szczecin 1998.

Jest:

Ponczek M., *Początki i rozwój polskiej kultury fizycznej na Górnym Śląsku do 1945 r.*, Częstochowa 2013.

Powinno być:

Ponczek M., *Początki i rozwój polskiej kultury fizycznej na Górnym Śląsku do 1945 roku*, „Prace Naukowe Akademii im. Jana Długosza w Częstochowie. Kultura Fizyczna”, t. XII nr 1, s. 59-91.

Autor rozprawy doktorskiej nie ustrzegł się błędów i potknięć. Niedosyt recenzenta budzi w pracy, brak wyjaśnień w zakresie pisowni skrótów (poza nielicznymi przypadkami). Skróty są nieodłączną częścią każdego opracowania, w tym dysertacji doktorskiej. Należy je prawidłowo stosować. W pracy występują liczne błędy stylistyczne, które Autor powinien bezwzględnie wyeliminować. Język dysertacji doktorskiej jest „daleki od języka naukowego”.

s. 6; w tekście pracy widnieje skrót UWFIPW, zapewne chodzi o Państwowy Urząd Wychowania Fizycznego i Przynależności Wojskowej;

s. 6; kolejny skrót YMKA, powinno być YMCA;

s. 8; W przypisie piątym Autor zwraca uwagę na trudności w zakresie kwerendy źródeł w Archiwach we Lwowie. Recenzent prowadził badania źródłowe w Archiwum Państwowym Obwodu Wołyńskiego w Łucku (ostatni pobyt w dniach 24-28 luty 2020 r.). Nie podziela poglądów Autora pracy;

s. 23; przypis 26, z której pracy R. Wroczyńskiego korzysta Autor (zły zapis przypisu);

s. 24; przypis 30, z której pracy R. Wroczyńskiego korzysta Autor (zły zapis przypisu);

s. 45; przypis 81, zapewne chodzi o prace Z. Grot, T. Ziółkowska (red.), *Dzieje kultury fizycznej (do roku 1918)*, Warszawa-Poznań 1990, s. 35; Recenzent nie dostrzegł publikacji w zakresie bibliografii.

s. 49; przypis 93, jw.;

s. 52; przypis 101, jw.;

s. 55 i 58 – powtórzenie, dotyczy zaprezentowania w Londynie w 1844 r. przez Indian nowego stylu - kraula;

na s. 58, Autor pisze, iż „w 1871 r. przeprowadzono pierwsze mistrzostwa Wielkiej Brytanii w pływaniu”; zaś na s. 62, mamy informację, że William Cole zdobył w 1871 r. pierwsze mistrzostwo Anglii; nasuwa się pytanie, czy w 1871 r. rozegrano mistrzostwa Wielkiej Brytanii w pływaniu, oraz inne zawody - mistrzostwa Anglii w pływaniu; czy też w ramach mistrzostw Wielkiej Brytanii rozegrano konkurencje, w której wystąpili tylko pływacy z Anglii;

s. 59; przypis 123, co oznacza termin olimpiada;

s. 74; przypis 168, błędny zapis pracy R. Wroczyńskiego;

s. 76; przypis 177, błędny zapis pracy R. Wroczyńskiego;

s. 81; przypis 194 i 195, należy podać właściwy zapis przypisu w zakresie źródła archiwalnego; nazwa archiwum (jeżeli występuje pierwszy raz – to oczywiście skrót), nazwa zespołu (jeżeli występuje pierwszy raz – to oczywiście skrót), sygnatura - tytuł teczek, lub dokumentu, numer strony lub informacja o braku paginacji. Ta uwaga – w zakresie źródeł archiwalnych odnosi się do całości pracy;

s. 98; przypis 253, „w latach 90.” którego wieku;

- s. 110; Jakie zadania – zdaniem Autora pracy – powinna spełnić Rada Wychowania Fizycznego i Kultury Cieleśnej;
- s. 111; przypis 296, błędny zapis źródła w zakresie literatury;
- s. 112; przypis 298, Woltman, powinno być Woltmann;
- s. 114; Tabela powinna być sporządzona przy właściwym rozdziale, odnoszącym się do dziejów pływania w Polsce okresu międzywojennego;
- s. 135-136; Autor pisze, „Ogrody Raua nauczyły pływać tysiące warszawskich dzieci. Ponadto kształciły przodowników do pracy z dziećmi”. Można więc zadać pytanie, czy boiska sportowe mogą nauczyć gry w piłkę nożną;
- s. 143; przypis 399, co oznacza skrót APP; czy wcześniej został wyjaśniony; ta sama uwaga dotyczy przypisu 408 na s. 146;
- s. 151; w przypisie 423 (przypis źródłowy rozszerzony), Autor podaje źródło: M. Ponczek, *Początki i rozwój polskiej kultury fizycznej na Górnym Śląsku do 1945 r.*, Częstochowa 2013, s. 59. Czy Pan prof. dr hab. M. Ponczek opublikował w 2013 r. monografię o podanym wyżej tytule?;
- s. 152; przypis 424; czy ten zapis oznacza, że Doktorant przeprowadził kwerendę w „Oddziale Terenowym AP w Katowicach”;
- s. 152; przypis 425, „w latach 90.”, którego wieku;
- s. 153; przypis 429, jest Woltman, powinno być Woltmann;
- s. 158; przypis 441, z jakiej pracy M. Ponczka pochodzi ten zapis;
- s. 149 i 164; powtórzenie, dotyczące utworzenia sekcji pływackiej Towarzystwa Sportowego „Unia” w Poznaniu;
- s. 165; Autor pisze, „Zestawienie ważniejszych zawodów w latach 1919-1922 pokazuje tabela nr 2)”. Doktorant powinien dokonać analizy tego zagadnienia, posiłkując się tabelą. Problem ten powtarza się w dalszej części pracy;
- s. 172; Pan Magister pisze, „Decyzją IV Zjazdu Delegatów PZP w Krakowie 11 kwietnia 1926 r. powołano pięć Okręgowych Związków Pływackich: Warszawski, Poznański, Śląski,

Krakowski i Lwowski”. W przypisie 484 czytamy: „w maju powołano trzy okręgi: Śląski, Krakowski i Lwowski (skupiające 17 klubów, kilka bardzo prężnych), pozostałe – jesienią i w 1927 r.” Nasuwa się pytania – kiedy powołano okręgowe związki pływackie;

s. 173; przypis 489; Proszę skorzystać z pracy (brak publikacji w bibliografii, a także w odniesieniu do stanu badań): A. Chmiel, *Wychowanie fizyczne i sport w Wojsku Polskim 1918-1939 (część pierwsza)*, Lublin 2017, s. 208-268; A. Chmiel, *Wychowanie fizyczne i sport w Wojsku Polskim 1918-1939 (część druga)*, Lublin 2017, s. 627-637;

s. 174; Autor pisze, „Ogniwami terenowymi Urzędu (zapewne chodzi o Państwowy Urząd Wychowania Fizycznego i Przystosowania Wojskowego) były początkowo wojewódzkie i powiatowe Komitety WFiPW, z wojewodami i starostami na czele, a od 1 kwietnia 1928 r. – Okręgowe Urzędy WFiPW, powołane przy każdym Dowództwie Okręgu Korpusu (komitety cywilne utrzymano, ale spełniały tylko pomocniczą rolę)”. Proszę o wyjaśnienie Pana Magistra zagadnienia działalności i znaczenia struktur administracyjnych Państwowego Urzędu Wychowania Fizycznego i Przystosowania Wojskowego;

s. 176 i 178; Na s. 176 Autor pisze, „Mimo pewnego ożywienia i poprawy sytuacji w polskim pływaniu po 1926 r. do likwidacji zapóźnień było jeszcze daleko. W ciągu dwóch pierwszych lat działalności PUWFiPW powstało tylko 15 pływalni, a przy tym aż 300 boisk, 100 placów sportowych czy ponad 60 kortów. Na najbliższe lata zaplanowano budowę tylko 10 pływalni”. Z kolei na s. 178 czytamy, „W latach 1926-1928 dały się zauważyć w Polsce pierwsze symptomy poprawy stanu pływania i osiągnięć sportowych. Był to efekt przede wszystkim pewnego wzrostu liczby urzędów pływackich, rozwoju sekcji i klubów pływackich, większego zainteresowania pływaniem, wzrostu poziomu szkolenia pływaków”. Która z tych analiz Doktoranta jest prawdziwa.

s. 178, 188; Autor pisze o „Powszechnej Organizacji Wojskowej <<Strzelec>>”, czy Doktorant może przybliżyć działalność tej „organizacji”. Może chodzi o Związek Strzelecki. Polecam Panu Doktorantowi przestudiowanie następującej monografii: A. Zakrzewska, *Związek Strzelecki 1919-1939. Wychowanie Obywatelskie Młodzieży*. Kraków 2007;

s. 178; Znajdujemy informacje o Lidze Morskiej. Może Panu Magistrowi chodzi o Ligę Morską i Rzeczną lub o Ligę Morską i Kolonialną;

s. 185; Przypis 514; Proszę sprawdzić źródło, chodzi o *Mały Rocznik Statystyczny 1939*, Warszawa 1939; Pan Magister podaje, *Mały Rocznik Statystyczny 1938*, Warszawa 1939;

s. 188; Autor pisze o klubach robotniczych, a może były to kluby fabryczne; podobny problem – s. 374, gdzie Doktorant pisze, „*walczono o puchar HCP (klubu sponsorowanego przez zakłady Hipolita Cegielskiego)*”;

s. 190-191; W przypisie 522, Autor pisze, „*Zarząd pływalni na stadionie WP odebrał zawodnikom piłki wodnej szatnie klubowe, tym samym uniemożliwił treningi. <<Położyło to na obie łopatki>> kilka klubów pływackich w Warszawie, co w efekcie spowodowało rozwiązanie Okręgu Warszawskiego PZP (w maju 1937 r.)*”. W tekście pracy, na s. 191 czytamy, „*Ogólna liczba okręgów pływackich zwiększyła się w kolejnych latach nieznacznie. W 1927 r. działało ich siedem, w początkach 1939 r. zaś 10: Poznański, Warszawski, Krakowski, Śląski, Lwowski, Pomorski, Wileński, Łódzki i najmłodszy, powołany w 1938 r. Poleski z siedzibą w Brześciu. W stadium organizacyjnym znajdowały się dodatkowo dwa: Kielecki i Wołyński*”. Akapit na s. 191, jest bez przypisu, powinno być podane źródło. Kolejna kwestia, jeżeli Okręg Warszawski został rozwiązany w maju 1937 r., to kiedy został reaktywowany;

s. 193; przypis 525, Doktorant podaje źródło pozyskane z Archiwum Akt Nowych w Warszawie. Dlaczego brak jest informacji o realizacji kwerendy źródłowej w Archiwum Akt Nowych; kolejna sugestia – należy prawidłowo formułować przypis w zakresie źródła archiwalnego;

s. 203; Autor pisze, „*Łączną liczbę użytkowanych letnich obiektów pływackich, uwzględniającą letnie pływalnie <<ustawiane>> na rzekach i miejskie kąpieliska, przedstawia tabela nr 21*”. Jako recenzent podam przykład takiej pływalni „ustawianej” na rzece Ikwie w Młynowcach k. Krzemieńca: W numerze 21 z 1933 r. „*czasopisma <<Wołyń>> znajdujemy informację o rozpoczęciu budowy pływalni (kąpieliska) ze skoczną wodną w Młynowcach k. Krzemieńca (5 km od miasta), na rzece Ikwie, staraniem Zjednoczenia Organizacji Społecznych (ZOS). Ukończenie budowy i oddanie do użytku publicznego nastąpiło w czerwcu 1933 r. W celach bezpieczeństwa zostały wytyczone i uporządkowane tereny kąpielowe na Ikwie. Na inwestycję sportowo-rekreacyjną, jaką było kąpielisko, składały się pływalnia, plaża, szatnia i trampolina. Łączny koszt inwestycji wyniósł 2633 zł i 27 gr. Pływalnia posiadała wymiary 50 m × 60 m, przy głębokości wody od 1,5 m do 4 m; została zaopatrzona w 5 torów pływackich. W latach 1935–1936 dokonano bieżących*

remontów, wybudowano schron na kajaki oraz przeprowadzono zakup łódki, kajaku oraz 10 kabinek koszykowych. Koszt tych przedsięwzięć wyniósł 1220 zł 9 gr¹;

s. 217; przypis 527, Doktorant powinien realizować prawidłowy zapis nazwisk, a także nazw klubów;

s. 236-237; Doktorant pisze: „Tabela przedstawiała się następująco”, tabeli recenzent nie dostrzegł;

s. 254; w przypisie 599, prawidłowa pisownia wyrazu Makkabi;

s. 258, 265, 268; na s. 258 Pan Magister pisze, „Z czynnego sportu wycofała się też Jarkuliszówna (która tak jak Nowakówna wyszła za mąż)” – 1933 r. Po czym, dla przykładu bierze udział w zawodach rozegranych w 1934 r. czy w 1935 r. Nasuwa się pytanie, czy ta zawodniczka wycofała się z czynnego uprawiania sportu;

s. 296; Autor pisze, „Wśród uczestników zabrakło pływaków z Poznania i Pomorza; z powodu braku krytej pływalni lub innych problemów związanych z korzystaniem z niemieckich pływalni”. Jako recenzent mam pytanie – gdzie były usytuowane niemieckie pływalnie;

s. 302; Czytamy, „Jako pierwszy doskonale pływał motylkiem”. Czy Doktorant pisze dysertację doktorską czy artykuł do prasy codziennej;

s. 306 i 513; Czy w Krakowie działalność prowadzi Archiwum Narodowe w Krakowie oraz Archiwum Państwowe w Krakowie. Zapis źródło do ryciny 85 najlepiej „pozostawić bez komentarza”;

s. 307; Proszę o wyjaśnienie następującego zdania: „W zawodach wzięli udział pływacy DOK VII Unii Poznań, którzy odnieśli kilka zwycięstw”;

s. 309; Doktorant pisze, „W Bielsku, staraniem Hakoah, 12 sierpnia 1923 r. odbyły się zawody pływackie z udziałem dwóch zagranicznych drużyn klubowych z Katowic i Brna. Traktowano je jako zawody międzynarodowe, dlatego omówione zostaną w rozdziale VIII”. Kilka kwestii. Jeżeli należy o tym napisać w innym rozdziale, to dlaczego Autor pisze w tym miejscu. Rozdział VIII pracy dotyczy upowszechniania pływania, natomiast IX - odnosi się do współzawodnictwa międzynarodowego. Ostatni problem – czy drużynę z Katowic należy

---

¹ E. Małolepszy, T. Drozdek-Małolepsza, Kultura fizyczna i turystyka w województwie wołyńskim w latach 1921-1939, Poznań 2020, s. 46.

zaliczyć do ekip zagranicznych; Proszę również ten materiał porównać z tekstem na s. 437-438. Pytanie recenzenta, jaka jest wiarygodność ustaleń dokonana przez Autora dysertacji?;

s. 312; Doktorant pisze, „*Z tych powodów odwołano zapowiadany na 21 czerwca 1925 r. turniej pływacki z okazji jubileuszu 15-lecia klubu*”. Czy Autor mógłby podać – jaki klub obchodził jubileusz?;

s. 346; Co oznacza skrót PUWF;

s. 347 i 524; Jaka jest prawidłowa pisownia tytułu czasopisma „Raz, Dwa, Trzy”;

s. 351; Autor pisze, „*Na basenie powstała sekcja pływacka Klubu Sportowego <<Boruta>>, debiutująca z powodzeniem na mistrzostwach okręgowych w 1937 r.*” Czy sekcja pływacka mogła powstać na basenie?;

s. 353; Czy w latach trzydziestych XX w. istniały w Polsce Powiatowe Komitety Wychowania Fizycznego?;

s. 359; przypis 825; (stan na rok 1933) Autor pisze, „*Oslabieniu uległo również pływanie kobiece. Po wyjściu za mąż z czynnego pływania wycofały się dwie czołowe pływaczki: Nowakówna i Jarkuliszówna (Niedobecka)*”. Powtórzenia w pracy są błędem metodologicznym;

s. 367; Doktorant pisze, (stan na 1934 r.), „*Wyróżnili się Karliczek, Reicherówna i wracająca na baseny Jarkulisz-Niedobecka*”;

s. 380; proszę porównać z tekstem na s. 191. Na s. 380 Autor pisze, „*W 1936 r. na mapie Związku przybyły dwa nowe okręgi: Lubelski i Polesie, ale ich start był bardzo trudny*”. **Niech Szanowny Pan Doktorant się zdecyduje – czy Poleski Okręgowy Związek Pływacki został powołany w 1936 r. czy w 1938 r.;**

s. 400; Autor pisze, „*W okolicach Łucka, w Równem, istniał od kilku lat piękny basen, który stał się teraz ośrodkiem dla kilku klubów pływackich*”. Czy Doktorant jest świadomy jaka jest odległość między Łuckiem a miastem Równe.

s. 412; M.in. na tej stronie **Autor pisze o wybuchu II wojny światowej. Czy Doktorant mógłby napisać więcej, kto np. był agresorem w tej wojnie. Kiedy wybuchła II wojna światowa;**

s. 425; Doktorant pisze, „Związek prowadził w tych latach <<pracę wszerz>>, realizując zadanie upowszechniania pływania jako elementu kultury fizycznej, narzucone przez PUWFiPW, poprzez m.in. wprowadzenie odznaki pływackiej i szkolenie instruktorów. Pierwsze 392 odznaki pływackie wydano w 1935 r., choć przygotowano ten projekt już rok wcześniej. Przyznawano je proceduralnie i w PZP działał specjalny referat odznaki pływackiej. Program pochłaniał znaczne środki finansowe i przez to w pewnym sensie oddziaływał hamująco na rozwój sportu pływackiego”. Brak przypisu; jakie środki finansowe pochłaniał „program”. Proszę wyjaśnić kwestie sformułowania: „pewnego sensu oddziaływania hamująco na rozwój sportu pływackiego”;

s. 430; proszę o wyjaśnienie sformułowania, „Wojewódzkie Ośrodki Wychowania Fizycznego”;

s. 426 i 432; Autor dysertacji na s. 426 pisze, „Notowano rosnące zainteresowanie odznaką, ale rezultaty nie dorównywały oczekiwaniom. W latach 1935-1938 r. zdobyło ją 3559 osób, kolejno w poszczególnych latach: 392, 431, 1288, 1448”; W odniesieniu do problematyki prób na Odznakę Pływacką, na s. 432 czytamy: „Popularyzacja pływania wpływała na popularność odznaki pływackiej: w 1938 r. zdobyło ją 1448 miłośników pływania, o 60 więcej niż w rekordowym dotąd roku 1937”; Jakie są wnioski Autora; należy zadać pytanie – ile Odznak Pływackich uzyskano w 1937 r.;

s. 439; przypis 1061, Proszę o wyjaśnienie następującego wyrażenia: „Kajzerówna wyrównała własny rekord na 100 m stylem dowolnym, jej żabka należała do średniej klasy europejskiej, ale PZP zdecydował o wysłaniu do Belgradu kraulistki, i to szybszej od żabistki”;

s. 467; Autor pisze, „Ostatnim międzynarodowym startem polskich pływaków był udział Bocheńskiego i Kratochwilówny w Akademickich Mistrzostwach Europy w Monaco”. W Monaco w 1939 r. odbyły się Akademickie Mistrzostwa Świata;

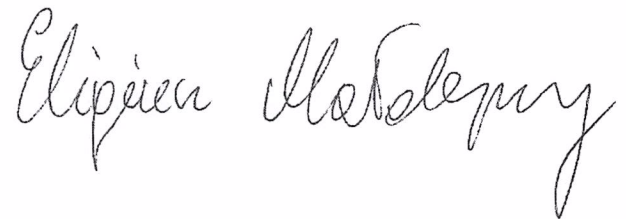
s. 468; Jeżeli Autor pisze kolejny raz o wybuchu II wojny światowej (z uporem, nie podając agresora, agresorów), to proszę wyjaśnić – Jak mógł Bocheński „według innych źródeł” zginąć w Starobielsku w 1940 r.;

Pozytywem pracy jest jej rozległy materiał (ss. 538), ukazujący początki i rozwój pływania w Polsce do wybuchu II wojny światowej. Autor włożył ogromny wkład w zakresie kwerendy źródeł, doboru literatury, jak również przygotowania aktualnej wersji rozprawy

doktorskiej. Praca zawiera niedociągnięcia natury metodologicznej i merytorycznej – wykazane przez recenzenta. Dysertacja doktorska może zostać pozytywnie zaopiniowana – do dalszych etapów postępowania w przewodzie doktorskim - po wyeliminowaniu uwag, sugestii przedstawionych przez recenzenta pracy.

dr hab. prof. UJD Eligiusz Małolepszy

Kłomnice, dn. 12.02.2021 r.

Handwritten signature of Eligiusz Małolepszy in black ink, written in a cursive style.